

A ζ Coronae Borealis árnyékában

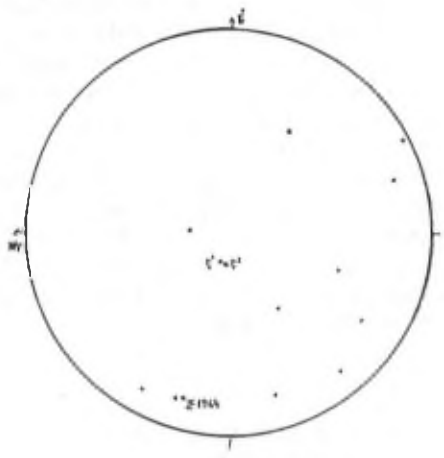
A Corona Borealis csillagkép meglehetősen sivár vidék. Igen halvány galaxisokon és egy-két figyelemreméltó változócsillagon kívül más látnivalót nem igazán találunk itt. A kettősök világa azonban – mint utóbb kiderült – ezen a vidéken is tartogat egy-két érdekességet.

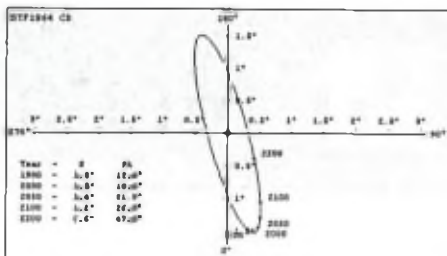
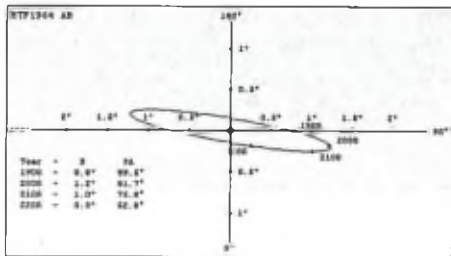
Először a kettőscsillag katalógusból válogattam 100/1000-es refraktoromhoz „megfelelő” párokat. Ez budapesti égen, jó körülmények között, az 1"-2" közötti szögtávolságú, 7–10 magnitúdós kettősöket jelenti. Végül is a ζ CrB (ζ^2/ζ^1) közelében elhelyezkedő STF 1964 CD-t választottam. Mivel mindkét kettős kényelmesen belefért a kis nagyítású LM-be, nem hagyhattam ki, hogy először vessek egy pillantást a ζ CrB-re.

40x-esnél viszonylag szép csillagkörnyezet tárult elém. A fényes pár már bomlik, a komponensek gyönyörű tejféhér színűnek tűnnek. A tagok színképtípusa hasonló (B7V és B9V), az ezeknek megfelelő enyhe kékes árnyalatot azonban nem érzékeltem. Nagyobb nagyítással (111x) standardnál nyiltabb, eltérő párnak mutatkozik. PA így jobban becsülhető: 295 fok, DM kb. 0,5–0,6. Érdekeség, hogy a közelben található még két másik fényes kettős is, melyek csillagai szintén fősorozatbeliek, és egymástól alig eltérő színképtípusúak (η CrB: G0V/G3V, σ CrB: G0V/G1V).

40x-es nagyítással már bomlik az STF 1964 AC pár is. A nyílt, közel egyenlő fényességű pár PA-ja nagyjából K–Ny-i irányú. 167x-essel PA 265/85 fok.

Ezt követően ennek a rendszernek a C komponensét hoztam a LM közepébe, és növeltem a nagyítást (ez az STF 1964 CD). 167x-essel (Vixen LV6-ossal) a bontás határára van a pár. Érezhető a kettősség, sőt néha igen nehezen, de szeparálódik! Erre a párra a „szép” jelző helyett inkább a „szemkifolyatós” illik. A 6 mm-es Vixen orthóval (167x) a bontás egyértelműbb, élesebb a kép, jobban elkülöníthető a két eltérő fényességű komponens. A D–C–A szög derékszögnél nagyobb. Így a rajzolást követően PA(CD) 5 foknak adódott. A C–A egyenes megkönnyítette a PA-becslést, de így is 10 foknál nagyobb lett a hiba.

Érdekes módon az A tag is kettősgyanús, nem szimpla csillagnak tűnik, de ekkor ennek még nem tulajdonítottam jelentőséget.

Később a katalógust jobban átnézve gyanúm beigazolódott, az A is kettős, mégpedig a HU 1167 AB párról van szó. Az eltérő fényességű kettős szögtávolsága – számomra igen szerencsés módon – a felfedezéskor mért 0,9-ről mostanra a műszeremmel épp elérhető 1,3-re nőtt. Következő alkalommal ezt a párt is megvizsgáltam: 167x: Megnyúlt, kulcslyuk alakú a kép. A „B” korongjának kb. fele kandikál ki az „A” pereme mögül. DM jól becsülhető, kb. 1,5 magnitúdó. Lerajzolás után PA 90 foknak adódott, ez a szög az észlelés alatt ± 20 fokot ingázott a középérték körül. (tehát az „A tetején” csúszkált a „B”).

A katalógust még jobban átnézve kiderült, hogy a CD pár „C” komponense is kettős (WAK1 CE). A tagok fényessége biztató ugyan (7 és 8 magnitúdó közti), de a szögtávolság semmiképpen sem az (0,1). Emiatt ezt a párt már nem próbáltam felbontani (csakúgy, mint a ζ CrB főcsillagát, mely spektroszkópiai kettős).

Légvégül a pályarajzokra egy pillantást vetve szerencsésekké mondhatjuk magunkat. Mindkét görbén jól látható ugyanis, hogy a mostani években van a kísérő a legtávolabb a főcsillagtól.

A cikkben szereplő kettősök katalógusadatai:

15382+3615	HU1167 AB	1905	1995	16	89	80	0,9	1,3	8,00	9,87
15382+3615	STF1964 AC	1828	1994	43	86	86	13,8	15,2	7,85	8,06
15382+3615	STF1964 AD	1900	1994	5	80	81	15,6	16,4	7,85	9,02
15382+3615	STF1964 CD	1829	2001	38	10	22	1,4	1,5	8,07	9,02
15382+3615	WAK 1 CE	1970	1970	1	82	82	0,1	0,1	7,3	7,4
15394+3638	STF1965	1822	2002	99	300	306	5,9	6,4	4,96	5,91 B7V B9V

BOLESKA GÁBOR

Változás a kettőscsillag rovat élén

Lapunk kettőscsillag rovatát a jövő évtől kezdve Berkó Ernő és Vaskúti György vezeti; az észleléseket Berkó Ernőnek kérjük küldeni (3188 Ludányhalászi, Bercsényi u. 3., e-mail: berko@is.hu). Az MCSE Kettőscsillag Szakcsoportjának munkáját továbbra is Ladányi Tamás irányítja. Tamás 1991 és 2003 között vezette a Meteor kettőscsillag rovatát. Több mint egy évtizedes munkáját ez úton is köszönjük!

MIZSER ATTILA